

PRÁCE NA DIGITÁLNÍCH PLATFORMÁCH

LEON LINDECKE

Digitalizace se projevuje v mnoha oblastech života. Odpovídajícím způsobem jsou výrazné i její dopady ve světě práce. Týká se to mimo jiné odvětví zvaného ekonomika platformem.

Charakteristická je zde ústřední funkce internetu při získávání příjmů. Obvykle se jedná o služby ve formě jednorázových zakázek (odtud v této souvislosti často skloňovaný termín gig economy neboli zakázková ekonomika). Takovou práci lze rozlišit zhruba na tři kategorie. V případě fyzických služeb na zavolání (on-demand physical services) působí online platformy (např. rozvážková služba Wolt) coby prostředníci mezi poskytovateli určité další služby (typicky restauracemi) a zákazníky v určité konkrétní oblasti, zprostředkovanou službou je doručení jídla prostřednictvím kurýra. Do oblasti online freelancingu by spadaly činnosti, jako jsou překlady textů nebo ilustrace, které už na rozdíl od služeb poslíčků vyžadují určitou vyšší kvalifikaci. Třetí kategorií je pak tzv. crowd working, práce internetového „davu“. Platformy zde firmám nabízejí přístup k velkému počtu flexibilních pracovníků, kteří vykonávají drobné, spíše nekvalifikované úkony, jako je například popisování fotografií. Jak je z popisu všech tří oblastí zřejmé, digitální platformy nenabízejí vlastní produkty nebo služby. Poskytují spíše infrastrukturu, kde se setkává nabídka a poptávka jiných.

Začátkem roku představený průzkum Evropského odborového institutu ETUI,

provedený ve 14 zemích EU, ukázal, že v roce 2020 v Evropě pracovalo pro platformy 4,3 % populace v produktivním věku, v České republice to bylo 4,6 %. Platformová práce přitom často slouží jako doplňkový zdroj příjmů. 1,1 % evropské populace tímto způsobem pracuje více než 20 hodin týdně nebo vydělává více než 50 % svého příjmu platformovou prací, a je tedy platformovými pracovníky na hlavní pracovní poměr; v České republice je to 0,9 %. Tato čísla se mohou zdát na první pohled nízká, ale zdá se, že potenciál EP se teprve začíná rozvíjet. V souvislosti s pandemií covidu-19 se tento vývoj dále urychlil a je stále patrnější.

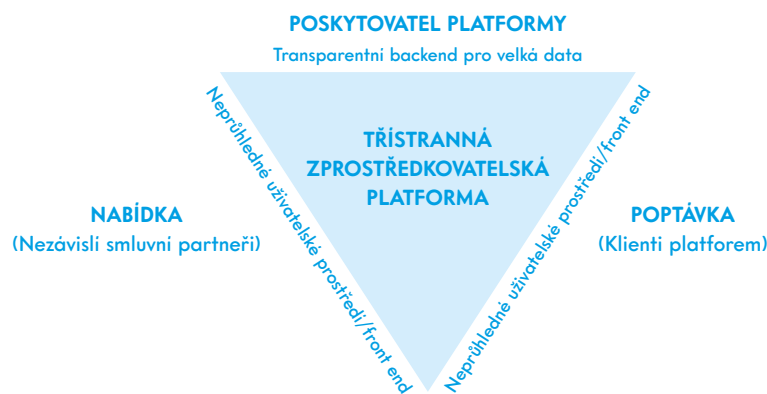
Individuální důsledky

Dopady jsou již nyní znatelné. Pro spotřebitele a firmy, které využívají služeb platform, jsou především jejich výhody zřejmé. S ekonomikou platform se otevírá množství různých nabídek za velmi příznivé ceny. Nezávislost a flexibilita se mohou pracovníkům na první pohled zdát jako dobrý důvod, proč je dobré se k platformám připojit. Celkově však rizika, která tato nová forma práce pro zaměstnance představuje, spíše převažují nad přínosy, neboť se často jedná o atypické a k tomu nejisté pracovní poměry. Regulace činnosti platform je často nastavena v neprospěch platformových pracovníků. Zejména často bývají nesprávně evidováni jako osoby samostatně výdělečně činné. To pro ně má přímé důsledky - nemají tak například nárok na zaměstnanecké výdobytky, jako nemocenskou či dovolenou.

Každodenní rutina platformové práce také rychle vede k fyzické a sociální izolaci pracovníků. Práce je často vykonávána osamoceně a bez hlubšího kontaktu s kolegy, místo toho se vztahy mezi platformovými pracovníky vyznačují konkurencí. Tato profesní izolace má prokazatelný dopad na psychiku. S platformovou prací se také stírají prostorové a časové hranice práce. Udržet rovnováhu mezi prací a volným časem je však důležité, například pro odpočinek nebo udržování sociálních kontaktů.

Dalším problémem je absence dlouhodobé perspektivy a jistoty pracovního poměru. Za těchto okolností je spíše nepravděpodobné, že by u platformové práce docházelo k utváření profesní identity nebo dokonce hrdosti, jako je tomu u jiných klasických pracovních poměrů. Zejména u činností z kategorie crowd working se klade otázka po jejich smyslnosti. Dále je třeba kriticky zhodnotit používání algoritmů, s nimiž se snižuje

TŘÍSTRANNÁ ARCHITEKTURA PLATFORMY

KLASIFIKACE HLAVNÍCH FOREM EKONOMIKY PLATFORM

	On-demand physical services	Online freelancing	Crowdwork
Typ práce	Fyzické služby	Virtuální služby	Mikro zakázky
Lokace	Přimo na místě	Online	Online
Rozdělení úkolů	Malé	Přiměřené	Velké
Složitost úkolů	Proměnlivá	Vysoká	Nízká

transparentnost rozhodování při přidělování práce a zároveň se zvyšuje dohled, člověk tím hraje stále podřadnější roli. Kromě toho jsou známy případy, kdy platformy záměrně zaměstnance utlačují, například tím, že jim zakazují se odborově organizovat.

Celospolečenská úroveň

Rozšiřování ekonomiky platform má také celospolečenské důsledky. Jak již bylo zmíněno, platformoví pracovníci jsou často osoby samostatně výdělečně činné. V důsledku toho mají nižší příspěvky do sociálních systémů, které jsou již nyní pod tlakem v důsledku demografických změn.

Ekonomika platform by také neměla být chápána pouze jako trend v souvislosti s digitalizací. Odhaluje totiž mnohé také o sociálním a společensko-politickém vývoji posledních let. Ilustruje to mimo jiné i skutečnost, že práce na platformách často představuje příležitost k přivýdělku. Když se nad tím zamyslíme, nevyhnutelně dojdeme k tomu, že příjem ze zaměstnání očividně už mnoha lidem nestačí na živobytí.

Ekonomika platform a práce v širším kontextu

Tím je nalomen hlavní pilíř pomyslné společenské smlouvy: zatímco na jedné straně lidé plní své povinnosti vyplývající z této nepsané společenské smlouvy, tj. chodí do školy, poté absolvují vyučení či

studium a nakonec nastoupí do pracovního života, platí daně a často vychovávají děti, na druhé straně stát zajišťuje, že je lidem a jejich závislým příslušníkům na oplátku zaručena určitá životní úroveň a umožněna odpovídající kvalita života, která přesahuje uspokojení základních potřeb. S vývojem posledních let je tento model otevřeně zpochybňován. A to i tím, že spolu s digitalizací a šířením internetu se vytvořily podmínky pro úspěch platform, které jsou realizovány především na úkor zaměstnanců. Za těchto nových okolností se znovu ukazuje důležitá role odborů pro zaměstnance při zajišťování důstojných pracovních podmínek. V prostředí digitálních platform však nebude jednoduché ji najít.

LEON LINDECKE

Autor studuje v německém Osnabrücku magisterský studijní obor Evropské vládnutí. Od února do dubna absolvoval stáž v pražském zastoupení Friedrich-Ebert-Stiftung.

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**